

Møte for lukkede dører
onsdag den 15. juli 1953 kl. 10.

President: Natvig Pedersen.

Dagsorden:

1. Innstilling fra den forsterkede finans- og tollkomite om bestemmelser om prisregulering ved utførsel av klippfisk og tørrfisk av 1953-års produksjon (innst. S. N.).
2. Innstilling fra militærkomiteen om ikke-behandling av St.meld. nr. 58 om målsettingen for Kystartilleriet og Luftvernartilleriet (innst. S. O.).
3. Innstilling fra militærkomiteen om Hemmelig hovedvedlegg I for 1953-54 til St. prp. nr. 1 for 1953 (innst. S. P.).
4. Referat.

Etter forslag av presidenten besluttet enstemmig:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet.
3. Kontorsjef Tor Norman Johansen fra Prisdirektoratet gis adgang til møtet under behandlingen av første sak på dagsordenen.
4. Statssekretær Boyesen, ekspedisjonssjef Ræder og byråsjef Heiberg fra Utenriksdepartementet og forsvarsråd Modalsli gis adgang til møtet.

Sak nr. 1.

Innstilling fra den forsterkede finans- og tollkomite om bestemmelser om prisregulering ved utførsel av klippfisk og tørrfisk av 1953-års produksjon (innst. S. N.).

Paul Ingebretsen (komiteens ordfører): Komiteen har under behandlingen av denne sak fått tilsendt to brev. De er nevnt i innstillingen, det er et brev av 18. juni i år fra Jon Heldal og Bjarne Mathiesen, Bergen, og brev av 30. juni fra Norges Tørfiskeeksportørers Landsforening. Jeg legger disse brevene på presidentens bord.

Den saken som vi behandler nå, gjelder bestemmelser om prisregulering ved utførsel av klippfisk og tørrfisk av 1953-års produksjon, og den behandles som hemmelig sak. Men jeg finner grunn til å reise spørsmålet om denne saken bør behandles som hemmelig sak. Når jeg gjør det, skyldes det at den i realiteten neppe kan sies å være omgitt med synderlig hemmelighet. Vi kan nemlig lese i avisene om de samme tingene som vi behandler her i dag. Jeg nevner som eksempel på det en

notis som stod i landets presse forrige uke med overskriften «Eksportavgiften på tørrfisk oppheves ikke.» Den lyder:

«Finansdepartementet har etter det NTB fikk opplyst i formiddag ikke gått med på å oppheve eksportavgiften på tørrfisk. Avgiften er 80 prosent av en bestemt overpris, og de interesserte rettet en ny henvendelse til myndighetene om opphevelse av avgiften etter at Lofot-fisket slo feil. Styret for Prisdirektoratets prisreguleringsfond kunne ikke anbefale noen endring i eksportavgiften på tørrfisk, og saken ble deretter oversendt finansdepartementet til endelig avgjørelse.»

Før denne meldingen kom i landets aviser gjennom NTB, har det også vært skrevet i en del aviser om det samme spørsmål, så det må vel nesten sies at det er blitt en offentlig hemmelighet hva disse bestemmelsene går ut på. Det bekreftes ytterligere ved det som sies i brevet av 18. juni. På side 2 heter det:

«Fra begge markeder har der fremkommet sterk kritikk mot de høye priser som har vært for norsk tørrfisk, og samme markeder har vært vitende om de offisielle eksportavgifter som Norge har pålagt tørrfisken.»

Og i omtalen av en aksjon som er foretatt fra Sør-Afrika for å få klarlagt årsaken til de høye priser på norsk tørrfisk, sies det at vedkommende som står i spissen for den, «er kjent med den norske eksportavgift i fjor, og ganske sikkert også med den nye prisavregningsmetode i år.»

Jeg synes det er riktig når vi behandler en sak i hemmelig møte å ta opp et slikt spørsmål, eller iallfall å nevne det, slik at en kan være oppmerksom på at det her ikke er den rette sammenheng mellom behandlingen av denne sak som en hemmelig sak og den offentlighet den er omtalt med, og det kjennskap det er til dens realitet.

Saken gjelder to eksportavgifter, for klippfisk og for tørrfisk, og for begge er det etablert det samme avgiftssystem. Det er fastsatt en avregningspris - hva denne avregningsprisen bygger på skal jeg ikke gå nærmere inn på - og avgiften beregnes da av den differanse som der er mellom den pris som oppnåes på eksportmarkedet og den fastsatte avregningspris. Og denne merpris deles da slik at 80 pst. av den går inn i Prisreguleringsfondet for fisk, og 20 pst. beholder eksportøren.

For klippfiskens vedkommende er der ingen innvendinger gjort, mens det derimot er reist sterke innsigelser mot avgiftsbestemmelsene for tørrfiskens vedkommende. Der har stillingen vært den at for noen år tilbake ble det fastsatt en særskilt avgiftsordning for tørrfisk, som atskilte seg fra den avgiftsordning som var den vanlige for fisk og fiskeprodukter. I stedet for den avgift som baserte seg på en fast avregningspris med en deling av merprisen til Prisreguleringsfondet for fisk og til eksportørene, ble det fastsatt en fast avgift. Den merpris som lå over produksjonskostnadene og selve avgiften beholdt så

eksportørene. Dette gjaldt i 1950, 1951 og 1952, men ved behandlingen i den forsterkede finanskomite i fjor av det samme spørsmål, ble det tatt opp spørsmål om en skulle holde fast på denne ordning eller om en skulle gå over til den samme ordning som gjaldt for de andre fiskesorter som var avgiftsbelagt.

De årsaker som førte til at finanskomiteen tok opp denne sak, skal jeg ikke nevne her. Jeg peker bare på at etter drøftelser fant komiteen grunn til å gi uttrykk for den oppfatning som også er referert i innstillingen i år, hvor den sa at den fant det var

«grunn til å overveie om ikke bestemmelsene ... om prisregulering ved utførsel av tørrfisk bør endres slik at de kommer mer i samsvar med de ordninger som brukes f.eks. for saltfisk og klippfisk».

Komiteen antydte at avregningsprisen så vidt mulig burde fastsettes mest mulig samtidig som prisen på råfisk ble fastsatt, og at delingen med 80 % og 20 % burde innføres.

Styret for Prisreguleringsfondet for fisk vedtok i et møte med et flertall av de fremmøtte en tilslutning til det som den forsterkede finanskomite hadde antydte. Den 14. mars ble det så fastsatt de bestemmelser som skal gjelde for eksport av 1953-års produksjon. Dermed er da eksportavgiften for tørrfisk kommet tilbake til den gamle ordning, og på linje med den som gjelder stort sett over alt for eksportavgifter. Men nå har vi altså i komiteen fått henvendelser fra tørrfiskeksportør-hold, som reiser spørsmålet om avgiften. Prinsipalt går de inn for at det overhodet ikke pålegges noen avgift. Ett av brevene inneholder den subsidiære anmodning at en i tilfelle fastholder den ordning med en fast avgift som var gjeldende i tidligere år. Det er i brevene gitt opplysninger av rent faktisk art om forholdene på hjemmemarkedet når det gjelder kjøp av råfisk og produksjonskostnadene, og også om de rent faktiske markedsforhold. Det er så anstillet visse vurderinger om virkningene av eksportavgiften, med den konklusjon som jeg har nevnt.

Det som har skapt denne situasjon, og som det henvises til i brevene, er det Lofotfiske som vi hadde i år. Det var fastsatt en minstepris på 58 øre, men det er en kjensgjerning at det periodevis ble betalt over 80 øre pr. kg., og det er hevdet at gjennomsnittsprisen lå på omlag 78 øre pr. kg. Det har selvsagt ført til en økning i produksjonskostnadene. Men det er også en annen side ved Lofotfisket som kommer inn i billedet, og det er at den vedholdende og langvarige storm og snøværet gjorde at selve tilvirkningskostnadene med det begrensede kvantum ble atskillig større pr. enhet enn de ville ha blitt om kvantumet hadde vært noenlunde normalt og værforholdene noenlunde lagelige. Det er derfor to faktorer som jeg tror det er riktig å holde atskilt fra hverandre, og som har virket inn på produksjonskostnadene for tørrfisk. Den ene er altså at den fastsatte minstepris er overskredet, noe som skjedde etter overveielser fra de parter som er

interessert i det. Den annen faktor er de naturkrefter som vi ikke har noen innflytelse over, men som har gjort sitt til at merkostnadene er blitt et faktum.

Komiteen har så drøftet denne situasjon. Komiteen har vært forsterket med representantene Arnold Johansen og Johannes Olsen fra sjøfarts- og fiskerikomiteen. Komiteen har delt seg i et mindretall og et flertall når det gjelder avgiften. Mindretallet består av hr. Ingvaldsen, hr. Arnold Johansen og hr. Lindebrække, som mener at alle ting taler for at i denne situasjon som vi har nå, vil det være riktig å gjennomføre den ordning som gjaldt i fjor. Det pekes da også på at hensynet til vår internasjonale konkurranse-evne spiller inn. Flertallet, som består av de øvrige medlemmer av komiteen, har ikke funnet å kunne anbefale noen endring av den avgiftsordning som er gjennomført.

Jeg skal her ikke gå nærmere inn på de synsmåter som kan anføres til fordel for den ene eller den annen ordning, men vil bare fremheve at flertallet ikke finner det rimelig at det blir foretatt noen endring i avgiftsordningen som følge av at minsteprisen ikke er fulgt. Det vil etter flertallets mening føre til ganske urimelige forhold om en skulle la det forhold at det er blitt betalt høyere priser enn den minstepris som er fastsatt, øve en avgjørende innflytelse på eksportavgiftens størrelse. Flertallet mener også at de overveielser som lå til grunn for uttalelsen i fjor, skulle være bærekraftige også i år, og at det ikke er inntruffet slike vesentlige endringer i forholdene at det skulle føre til at vi fraviker den uttalelse som en fant grunn til å avgi i fjor.

Om selve avgiftssystemet vil flertallet uttale at det avgiftssystem som her er gjeninnført, og som tilsvarende de aller fleste andre avgiftssystemer, må sies å være den mest elastiske og smidige ordning. Flertallet finner derfor at den avgiftsordning som vi har fått etablert ved vedtaket i år, ikke bør omgjøres.

Men den samlede komite har allikevel gitt uttrykk for det syn at den kostnadsøkningen som skyldes værforholdene under fisket i Lofoten, og som ga seg uttrykk i vanskeligheter for tilvirkerne - det var storm og uvær og snøfall - allikevel bør få en viss virkning så vidt dette er mulig. Komiteen er klar over at det kan være overmåte vanskelig å finne fram til en helt brukbar ordning, og at det ikke er utelukket at disse rent praktiske vanskeligheter må føre til at det ikke kan gjøres noe med de avregningspriser som er fastsatt. Men i komiteens uttalelse ligger en anmodning til Prisdirektoratet og Finansdepartementet om, så langt som det er gjørlig og rimelig, å la de spesielle forhold som her er nevnt - i den utstrekning de kan dokumenteres og klarlegges - få virkning for avregningsprisen, slik at den kan bli justert. Det er ikke noe nytt at en avgift blir justert. I 1951 - tror jeg det var - hadde Prisdirektoratet fastsatt en fast avgift ved eksport av tørrfisk. Etter at den var fastsatt, viste det seg senere

at produksjonskostnadene og eksportprisene lå atskillig annerledes an en det som hadde vært grunnlaget for fastsettingen av avgiften. Prisdirektoratet i samarbeid med Tørrfiskeeksportørens Landsforbund fastsatte så en endring i bestemmelsene, slik at den faste avgift ble økt med gjennomsnittlig 50 pst. Når det var mulig på den tid, skulle det også være mulig nå. Jeg er selvsagt klar over at det den gang gjaldt en generell økning av den faste avgift på omlag 50 pst. på basis av noenlunde faste faktorer. I dette spesielle tilfelle her kan det være vanskeligere å finne fram til de faste faktorer som skulle betinge en økning av avregningsprisen. Men alle hensyn taler allikevel for at avregningsprisen så langt det er råd, blir søkt justert under hensyntagen til de spesielle forhold som vær-situasjonen førte med seg for tilvirkerne.

Presidenten: Presidenten må av rent praktiske grunner alvorlig henstille at man ikke tar opp spørsmålet om behandlingsmåten i dag. Dersom finanskomiteen, som har hatt best oversikt over spørsmålet, hadde reist det spørsmål tidligere, ville presidentskapet kunne ha drøftet det med departementet. Men som det er i dag, må presidenten tilrå at saken blir ferdigbehandlet i dette møte, og så får man heller på vanlig måte ta opp spørsmålet om å gi presidentskapet de nødvendige fullmakter.

Dahlø: Det fremgår av det som er anført nederst på side 2 i innstillingen, at det er innført særbestemmelser for eksport til markeder i Brasil. Disse bestemmelsene er noe innviklet, men det er iallfall klart nok, det som står i de siste linjene på side 2, der det heter:

«Denne innskrenkning er foretatt for å øve press på betalingen av overpriser på råfisken.»

Jeg kan ikke skjønne at det kan være noe om å gjøre å ha bestemmelser for å presse prisen ned for fiskerne, og det er noe vanskelig for meg å forstå at det kan være grunn til å ha særbestemmelser for markedet i Brasil mer enn for andre markeder. Jeg vil derfor henstille at man for framtiden får samme bestemmelser der som ellers gjelder ved eksport av klippfisk og tørrfisk.

Så var det dette nye som er kommet inn, at et mindretall vil ha en annen ordning for tørrfiskens vedkommende i år enn den som komiteen uttalte seg for ifjor. Jeg hadde den ære i fjor å være med i finanskomiteen som forsterkning fra sjøfarts- og fiskerikomiteen ved behandlingen av denne saka, og - så vidt jeg husker - var det da enstemmighet om at man måtte komme fram til å få den samme ordning for tørrfisk som det allerede før hadde vært for klippfisk og saltfisk. Komiteen gikk enstemmig inn for det, så vidt jeg husker. Det har nemlig i den siste tiden vært slik at for tørrfisk har det vært andre bestemmelser enn det har vært for klippfisk og saltfisk. Dette forhold har vakt atskillig motstand, og det har vært møtt med sterke klager fra fiskerhold, der man har

krevd at det måtte bli de samme bestemmelser for tørrfisk som det har vært for saltfisk og klippfisk. Det ble også gjennomført etter komiteens uttalelse i fjor.

Det virker derfor for meg litt oppsiktsvekkende når et mindretall i komiteen vil tilbake til den gamle ordning, den gamle ordning som - så vidt jeg kan forstå - ingen ville ha. Det må være lite overveiet. Dette mindretall kan ikke ha satt seg tilstrekkelig inn i denne sak, når det vil ha en annen ordning for tørrfiskens vedkommende. Jeg vil bestemt fraråde at det blir gjort noen endring der. Det har vært krevd gjennom lange tider at man måtte komme fram til samme ordning. Det er nå gjennomført, og jeg vil gjerne be om at den ordning blir opprettholdt også i fremtiden.

Så er det en ting med hensyn til dette som det kan være grunn til å komme inn på, nemlig at det har trukket ut før avregningsprisene er blitt fastsatt. Man er kommet helt ut på våren, til dels ut på sommeren, før de er blitt fastsatt. Ergo har hverken kjøperne eller tilvirkerne hatt noe å holde seg til. I år ser jeg av innstillingen at det er fastsatt bestemmelser den 14. mars, så det er en betydelig bedring også i det forhold. Jeg vil gjerne understreke komiteens uttalelse om at man må forsøke å fastsette avregningsprisene på et så tidlig tidspunkt at også tilvirkerne har det klart allerede ved sesongens begynnelse hvilke priser de har å regne med. Det ville være en betydelig fordel. Jeg vil gjerne be departementet være oppmerksom på det og forsøke, så vidt mulig, å fastsette avregningsprisene før sesongen tar til.

Ellers er jeg godt tilfreds med komiteens uttalelser under de forskjellige punkter når det gjelder tørrfisken og den ordning som nå er gjennomført.

Ingvaldsen: Prisreguleringsfondet for fisk var ved nyttårstider på omkring 122 millioner kroner, og man regner med at det i år vil bli økt med omkring 11 millioner kroner i avgifter for klippfisk og omtrent det samme for tørrfisk. Frossenfisken derimot, som ikke behandles her, tærer på fondet, og det er etter min mening all grunn til at man overveier den fornuftigste salgspolitikken når det gjelder klippfisk og tørrfisk, som hittil har vært, og i dag er, meget gode artikler. Det har i år vært relativt lite fisk, og jeg vil i denne forbindelse peke på at det hadde i år vært mulig å importere råfisk, men på grunn av bestemmelsene i råfiskloven har dette ikke latt seg gjennomføre. Jeg vil ikke unnlate å peke på dette forhold, idet jeg for min del har inntrykk av at landet i år har gått glipp av en ikke liten fortjeneste som det ville ha fått hvis man hadde kunnet øke klippfiskkvantumet ved import av råfisk.

Når det gjelder markedene for klippfisk og tørrfisk, har de endret seg i de siste årene, og det er ikke tvil om at hovedvekten må legges på å bevare markedene. For klippfiskens vedkommende har man hatt en vesentlig del av avsetningen i Brasil. Det markedet regner man ikke for å være sikkert framover, og man må arbeide seg inn på andre markeder igjen.

Ved tørrfisken har man også fått atskillig hårdere konkurranse, og det stilles meget store krav til varen. Jeg kan nevne at når det gjelder tørrfisk, forlanges det f.eks. i Italia en hel del forskjellige sorteringer til de forskjellige markeder, og prisene som kan oppnås for de forskjellige sorteringer, er vidt forskjellige, fra kr. 8 pr. kg. og ned til kr. 5. Det er da eksportørenes sak å behandle fisken sånn at det kan oppnås størst mulig pris, og da må de innrette seg etter markedene. Det er i denne forbindelse at spørsmålet om beregningen av eksportavgiften kommer inn.

Så vidt jeg har forstått, er det ikke tvil om at i en rekke tilfelle vil man ved å kunne legge spesielt arbeide på selve tilvirkningen og behandlingen, og også på salget, kunne oppnå vesentlig høyere priser. Men med den avgiftsberegning som man har fastsatt i år, nektes igrunnen eksportørene denne adgang, idet den delen av merprisen som tilfaller eksportørene, ikke er tilstrekkelig til å dekke disse merutgifter.

Jeg for min del tror man skal være meget observante når det gjelder dette forhold. Jeg tror det vil være av den aller største betydning at man nå blir klar over at det gjelder å tilgodese markedene, slik at man både kan innarbeide seg igjen på markeder man har tapt, og at man kan utvide dem videre. Etter alt å dømme tror jeg man kan si at klippfisk og tørrfisk fremdeles er de sikreste artikler når det gjelder vår fiskerinæring. Jeg for min del har det inntrykk at det er verdifullere å ta vare på disse markedene enn det er å regne alt for meget på frossenfisken. Jeg tør derfor henstille til myndighetene å ta under overveielse å forandre avgiftsberegningen for tørrfisk, slik som det i innstillingen er gjort rede for av mindretallet.

Alvestad frafalt ordet.

Johs. Olsen: Det er omtrent tre år siden disse avgiftsbestemmelsene for tørrfisk, som diskusjonen her dreier seg om, ble endret. Før den tid, i årene etter krigen, hadde vi de bestemmelser som nå er foreslått gjeninnført av departementet, og som komiteens flertall har gitt sin tilslutning. Jeg vil her innskyte at fra fiskernes side har det vært stillet krav om at vi skulle komme bort fra de bestemmelser vi har hatt i disse tre årene. Og hvorfor? Jo, ikke fordi at det ikke kan være bra for fiskerne ved enkelte høve å få store overpriser for torsken, men fordi fiskerne allikevel ikke er interessert i fluktuerende priser, priser som hopper fra 58 øre til 80 øre, slik som det var nå sist i Lofoten. Når vi har et råfisklag, og vi ellers har reguleringer på alle områder, er det stort sett ikke i fiskernes interesse, når man ser stort på det, å ha slike sprang i prisene. Derfor har fiskerne tatt avstand fra den ordning vi har hatt, og vil gjerne komme fram til en ordning som gir mest mulig jevne priser. Jeg begår kanskje ikke noen indiskresjon om jeg i dette hemmelige møte sier at i styret

for Prisreguleringsfondet for fisk, som jeg er medlem av, der var det eksportørenes representanter som krevde den forandringen vi fikk for tre år siden, og det fremgår jo også av innstillingen at det er eksportørene som fortsatt vil bibeholde den ordningen vi har hatt. Når det gjelder tilvirkerne, så ser jeg at den tilvirkerrepresentant vi har i Stortinget, i komiteen har slått lag med de andre som forfekter eksportørinteressene; men blandt tilvirkerne ellers er det svært delte meninger. Jeg tror jeg kan si at stort sett er tilvirkerne også enige med fiskerne og myndighetene i at man skal forlate det faste avgiftssystem som vi har hatt tidligere.

Det var nevnt av komiteen i fjor i forbindelse med denne saken at avregningsprisen burde settes samtidig som minsteprisen for fisken ble satt. Minsteprisen settes som regel om høsten, i november og desember måned, og den begynner da å gjelde fra 1. januar neste år. Dette er også et krav fra fiskerne, fordi de mener at tilvirkerne og eksportørene skal vite hva de får for den ferdigproduserte vare for eksport. Komiteen har også i år sagt det samme. Den sier at

«den anser det for å være en heldigere ordning om avgiftssatsene fastsettes på et så tidlig tidspunkt at de interesserte kan regne med dette ved sine disposisjoner, enn om fastsettingen skjer når eksporten av årets fangst foregår.»

Når det gjelder dette spørsmål er forholdet at det lar seg gjøre i praksis på en forsvarlig måte å fastsette avregningsprisen allerede i desember, etter at prisavtalen med fiskerne er unnagjort, for da kjenner man råfiskprisen, og man kjenner også produksjonsomkostningene, så man kan fastsette avregningsprisen. Hvis man skulle beholde det system som har gjeldt de siste år, ville det bli vanskelig å kunne fastsette avregningsprisen. Og hvorfor? Jo, fordi det bygger på en fast avgift ved eksport til de forskjellige markeder. Den faste avgift vil da måtte settes av myndighetene i november og desember for fisk som skal eksporteres nærmest et år etterpå. I løpet av den tiden kan det skje svingninger i prisnivået for den ferdige vare, og det er derfor ikke så godt for myndighetene å fastsette den riktige avgift. Et system som sier at av overprisen tar reguleringsfondet 80 pst. og resten, 20 pst., går til eksportørene, det må bety at det går an å fastsette avregningsprisen like etter at prisforhandlingene mellom myndighetene og fiskerne er unnagjort. Jeg vil si at fiskerne tror at stabile forhold på dette område er det beste, etter den erfaring de har hatt fra tidligere.

Det har vært antydning, og jeg skylder å nevne det i denne forbindelse, at det kanskje skjer omgåelser ved avregningen for eksportfisken, at det kanskje er omgåelser av valutabestemmelser og andre bestemmelser, slik at fondet taper en del inntekt. Jeg vil i den forbindelse henstille på det alvorligste til landets fiskerimyndigheter og

finansmyndigheter å være oppmerksomme på dette forhold, så slike omgørelser så vidt mulig kan unngås. Hvis det kan iverksettes en effektiv kontroll i så henseende, tviler jeg ikke på at vi får mye mer stabile forhold når det gjelder prisene på fisk enn vi har hatt tidligere.

Hognestad (komiteens formann): Jeg er samd i det som ordføreren for saka sa i innlegget sitt. Han nevnte imidlertid spørsmålet om det var grunn til å holde vedtektene om denne avgift hemmelig, fordi det jo allerede hadde vært skrevet om den i pressen. Spørsmålet om å offentliggjøre dette har ikke komiteen tatt noen stilling til. Så vidt jeg vet, er det bare de 80 og 20 pst. som det er skrevet om i avisene. I forståelse med eksportørene har jo denne og alle lignende avgiftsbestemmelser vært hemmelige, og jeg vet ikke om det kan være noe mer grunnlag for å offentliggjøre denne avgiftsordningen enn andre lignende avgiftsordninger. Jeg kan ikke se at det er noe grunnlag for å henstille til presidentskapet å offentliggjøre denne avgift mer enn andre avgifter. Jeg mener at det får tas opp av eksportørene i forståelse med departementet og Prisdirektoratet, men jeg er ikke sikker på om det er heldig av hensyn til utlandet.

Jeg har hatt en personlig konferanse med disse to Bergenseksportørene, og formannen i tørrfiskeeksportørenes landsforening ga under konferanse med et utvalg av komiteen uttrykk for at de var bestemt motstandere av denne avgift, men de ville iallfall heller ha en fast avgift. Grunnen synes jeg er nokså merkelig. Det var at på visse markeder, særlig på Italia, var det i år utsikt til en veldig stigning, fra 5 - 6 kroner pr. enhet opp til nesten 9 kroner, og så regnet de med at dersom de fikk en fast avgift, ville de ikke utnytte markedet i samme utstrekning og ta så høye priser, som kunne skade norsk eksport i seinere år. Jeg har den motsatte oppfatning. Jeg tror at hvis de fikk beholde hele fortjenesten, ville det være - og det sa jeg til dem også - større fare for at de satte prisene høyt, enn om de fikk den avgiftsordning som gjelder nå, og som jeg ellers mener er høvelig. Dessuten må en her huske på at Prisdirektoratet har gitt dem ganske rommelige fortjenester når det gjelder beregningen av den arbeidsinnsats de gjør.

Jeg har ikke noen andre merknader. Jeg tror at det som hr. Dahlø sa, må bygge på en misforståelse, så jeg skal ikke komme mer inn på det.

Den endring som mindretallet har gjort henstilling om, tror jeg ikke det er heldig å gjennomføre, og det ligger jo sjølsagt i det at flertallet har tatt en annen stilling.

Lindebrække: Det er riktig som hr. Johannes Olsen sa, at tørrfiskeeksportørene går inn for at vi bør komme bort fra det system som nå praktiseres, og gjeninnføre det system vi hadde i fjor, og at eksportørene har gitt en nærmere og inngående begrunnelse for det. Eksportørenes prinsipale standpunkt er at man i det hele ikke bør operere med eksportavgifter på

dette område. Når jeg for mitt vedkommende har sluttet meg til mindretallet og har tatt det standpunkt at man bør komme bort fra systemet slik som det håndheves nå, er det selvsagt ikke for å imøtekomme økonomiske særinteresser. Det er utelukkende fordi jeg er sikker på at den nåværende ordning er uheldig ut fra hensynet til vår eksportevne og våre eksportmuligheter, og dermed ut fra hensynet til hele den valutamessige situasjon. Jeg kan for så vidt gi min tilslutning til det som hr. Ingvaldsen sa.

Jeg bare minner Stortinget om at vår betalingsbalanse i dag er kritisk. Utviklingen har vært meget alvorlig, og der er intet som tyder på at den vil bedre seg i den nærmeste fremtid. At man da går til å opprettholde et avgiftssystem som etter min oppfatning i den grad er skadelig for vår konkurransevne og for vår valutamessige stilling, det kan ikke jeg finne forsvarlig; og det er det hensyn, og utelukkende det hensyn, som har diktert mitt standpunkt i denne sak.

Presidenten: Presidenten må henstille til talerne å fatte seg mest mulig i korthet.

Jaklin: Den siste taler må ha misforstått situasjonen fullstendig, når han kan si at den avgiftsordning som er nå, minsker vår eksportevne. Tvertimot, hvis vi setter en fast avgift, så vil den drive prisen opp, og vi må forsøke å få dekning for den pris som markedet ikke har dekning for. Hvis vi holder på den avgiftsordning vi har nå, og som ble innført i vår, så vil markedet ha muligheter for dekning av avgiften. Ellers vil det ikke det, så hr. Lindebrække må misoppfatte situasjonen fullstendig.

Dahlø: Jeg skal etterkomme presidentens oppfatning om å fatte meg i korthet.

Det var uttalelsen fra hr. Lindebrække som gjorde at jeg bad om ordet. Hr. Lindebrække sa at den nåværende ordning ville virke uheldig. Det er det stikk motsatte som er tilfellet. Hvis vi skal forandre den, så vil det virke uheldig. Forandringen etter mindretallets uttalelse her går ut på at eksportørene skal få beholde det hele som ligger over den fastsatte avregningspris. Derved får de anledning til å presse prisene opp. Men det er vel en grense for også hva det utenlandske marked kan betale, og presser man prisen slik opp at ingen er i stand til å kjøpe, hva blir det da? Da må det vel bli en så uheldig ordning som man kan tenke seg.

Statsråd Holt: Ved de siste forhandlinger som ved årsskiftet ble ført mellom Regjeringen og fiskernes representanter, ble det som en kjenner til, lagt meget stor vekt på at en skulle kunne holde prisnivået lavest mulig. Saken ble sett i sammenheng med de bestrebelser som fra Regjeringens side ble gjort for å holde et jevnt prisnivå. Det var på det tidspunkt helt klart at de eksportpriser en da

hadde, både på tørrfisk- og klippfiskmarkedet, var så vidt høye at de i og for seg kunne tillate betydelig høyere råfiskpriser enn en den gang opererte med. Det ble da også fra fiskerorganisasjonenes side stilt som et uttrykkelig vilkår for å gå med på den prisen vi da ble enige om, at en måtte endre disse kalkyler slik at hvis markedene fremdeles gav så høye priser, så skulle det gå i Prisreguleringsfondet for fisk til utjevning.

Jeg vil si at fra Fiskeridepartementets, og jeg tror også fra Handelsdepartementets side, var det et annet moment som ble tillagt kanskje enda større vekt, det nemlig at man ut fra en vurdering av eksportmarkedene fant det nødvendig å bremse på prisutviklingen nettopp av hensyn til vår konkurransevne. Hva som skjedde, behøver jeg vel ikke komme nærmere inn på. Det ble et mislykket Lofotfiske, og en viss del av produsentene sprenget da prisen opp, med den følge at vi vel i dag kan regne med et gjennomsnitt på 78 øre for innkjøpene fra Lofoten.

Det er klart at med de fastsatte avgiftssatser vil eksportørene neppe kunne få dekning for sine utgifter, hvis ikke prisen på eksportmarkedene kommer høyere enn den var i fjor. Det er imidlertid ikke sannsynlig at det vil skje. Jeg vil understreke at eksportavgiften på dette felt likesom når det gjaldt treforedlingen, ikke kan sies å ha noen direkte virkning på markedsprisen. Den dannes ut fra andre forutsetninger. Det eneste en da kan oppnå ved en endring av avgiftssatsen, vil bli å skaffe eksportørene og tilvirkerne dekning for deres overpriser, men det vil ikke ha noen innflytelse på eksportprisene. Jeg vil også minne om at etter Lofotfisket reiste det antagelig 7000 - 8000 fiskere og fiskearbeidere hjem med tap. Alle de produsenter som har holdt seg lojale og ikke har villet kjøpe til overpriser, får meget betydelige tap, fordi de ikke fikk fisk.

Alt dette gjør at hverken Prisdirektoratet eller Finansdepartementet eller Fiskeridepartementet har kunnet tilrå en endring i de fastsatte eksportavgifter.

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 57 for 1953, Bestemmelser om prisregulering ved utførsel av klippfisk og tørrfisk av 1953-års produksjon, legges ved protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 2 .

Innstilling fra militærkomiteen om ikke-behandling av St. meld. nr. 58 om målsettingen for Kystartilleriet og Luftvernartilleriet (innst. S. O.).

Messel: For noen dager siden fikk jeg et brev fra en kjent forsvarsvenn i Kristiansand, som skriver at etter at han nå har undersøkt forholdet og fått de militære sjefers bekreftelse, viser det seg at det i Kristiansand luftvernsonen ikke finnes noe luftvernartilleri. Jeg har konferert med den ærede forsvarsminister om saken, og han har lovet å besvare min anke i dette møte.

Da tyskerne i 1940 gikk til angrep på Norge, var Kristiansand et av målene. Byen var da uten luftvernartilleri og av den grunn hadde de tyske bombefly en meget lett oppgave. Skulle noe komme på, slik som stillingen er for øyeblikket med hensyn til luftvern, tror jeg en med god grunn kan si at Kristiansand i dag er dårligere stilt enn da byen ble angrepet i 1940.

Hva er meningen? Er det noen rimelig grunn for å disponere så ansvarsløst like overfor innfallsporten til Sørlandet? Er ikke Kristiansand lenger et nøkkelpunkt? Byen kan jo under ingen omstendigheter bli å betrakte som en «åpen by», med sine store festningsverker, Odderøya, Møvig og Flekkerøy, med Kristiansand havn, som vel er den beste iallfall i Skandinavia, med Marvikens marinestasjon og med Kjevik flyplass og Gimlemoen ekserserplass i umiddelbar nærhet. Utenom de militære anlegg ligger det i dette luftvernområdet meget viktige industribedrifter som Falconbridge, Fiskaa Verk og Lumber Co. Skal alt dette fortsatt være ubeskyttet av luftvern - og er det forsvarlig? Personlig mener jeg nei. Det er ikke forsvarlig, men i aller høyeste grad uansvarlig og lettsindig at luftvernsonen omkring Kristiansand ikke er tildelt luftvernartilleri. Hvem har ansvaret?

Høsten 1951 ble det satt ned et utvalg oppnevnt av Forsvarsstaben og med generalinspektøren for luftvernartilleriet som formann - det såkalte Husjordutvalget. Dette utvalget utarbeidet en prioritetsliste over de forsvarsobjekter som i første rekke burde komme på tale ved tildeling av luftvern. Av de 13 oppførte forsvarsobjekter ble Kristiansand plassert som nr. 6 på prioritetslisten. Våren 1952 utarbeidet Forsvarsstaben i samarbeid med Nordkommandoen en oppgave over de nøkkelpunkter som særlig burde beskyttes mot luftangrep. I denne prioritetsliste er Kristiansand satt opp på fjerdeplassen. Som det framgår av forannevnte militære vurderinger har Kristiansand fått en sterk prioritet, og dette kan jeg forstå. Men hva jeg ikke kan forstå, det er at dette nøkkelpunktet overhodet ikke er kommet med blant de objekter som generalinspektøren har foreslått i skriv av 4. april 1953 til sjefen for Forsvarsstaben.

Jeg er oppmerksom på at generalinspektørens forslag til fordeling gjelder det disponible lette luftvernartilleri, men jeg er også oppmerksom på at vi ved våre store magasiner har tungt luftvernartilleri - 88 mm tyske kanoner som måtte kunne brukes med tillempet nytt utstyr. Selv om disse kanoner ikke helt ut fyller de krav en i dag stiller, vil det tross alt

bety en bedring av forholdet, og jeg skulle tro at kan andre NATO-land bruke kanonene, så kan også vi bruke dem.

På grunnlag av det jeg har fremholdt, tør jeg be den ærede forsvarsminister om å besvare dette spørsmålet:

«Hva vil det fra Regjeringens side bli gjort for å rette på dette forhold, og når kan Kristiansand, som et av de aller viktigste nøkkelpunkter, vente å bli tildelt luftvernartilleri til sikring og forsvar av avsnittet.»

Statsråd Langhelle: Jeg forstår den bekymring som hr. Messel gav uttrykk for, og det ønsket som også var hensikten med hans spørsmål. Det er riktig at luftvernartilleristisk forsvar av Kristiansand ikke går inn i målsettingen pr. 1. juli 1954. Det det her gjelder, er tungt luftvernartilleri, mens det lette luftvernartilleri fortrinnsvis brukes til forsvar av flyplassene. Når Kristiansand hittil ikke er kommet med, skyldes det den gamle historien om skinnfellen som har en bestemt rekkevidde. Regjeringen har ment at visse steder i Nord-Norge måtte få prioritet foran Kristiansand, det gjelder Harstad, Bodø og Narvik. Og i valget mellom disse 3 byer og Kristiansand har Regjeringen valt å gi Harstad, Bodø og Narvik prioritet foran Kristiansand. Det betyr ikke at man på noen måte undervurderer betydningen av å gi Kristiansand et luftvernartilleristisk forsvar som er helt ut moderne.

Jeg kan også opplyse at Luftvernartilleriet, som har arbeidet med målsettingen utover 1. juli 1954, der tar luftvernsone Kristiansand med på sin prioritetsliste, og med en ganske høy prioritet. Det vil være naturlig å orientere Stortinget senere om det arbeid som nå kommer til å bli utført med sikte på perioden etter 1. juli 1954, hvor Luftvernartilleriet altså gir Kristiansand en prioritet som jeg tror også hr. Messel vil finne tilfredsstillende.

Komiteen hadde innstillet:

I. St.meld. nr. 58-1953 tas ikke under behandling av inneværende års Storting.

II. Stortinget gir Forsvarsdepartementet bemyndigelse til å planlegge og utføre forberedende arbeider i den utstrekning det ansees strengt nødvendig, bl.a. vedrørende forsvaret av Bodø og Andøya flyplasser. En går ut fra at dette i tilfelle blir forelagt Stortinget i ny melding eller proposisjon.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 3 .

Innstilling fra militærkomiteen om Hemmelig hovedvedlegg I for 1953-54 til St .prp. nr. 1 for 1953 (innst. S. P.).

Christiansen: Ved behandlingen av hemmelig hovedvedlegg for 1953/54 har jeg dissentert på to punkter i komiteen. Jeg vil få lov til å knytte et par merknader til det.

Komiteen har jo hatt svært kort tid til å behandle dette hovedvedlegg for 1953/54. Dertil kommer at dette hovedvedlegg bygger på det forslag til hovedvedlegg for 1952/53 som komiteen overhodet ikke har behandlet eller tatt stilling til. Det er derfor svært vanskelig å ha noen fullstendig oversikt over det som Hemmelig hovedvedlegg for 1953/54 fører med seg, og det er på det grunnlag jeg ikke har funnet å kunne være med på de henstillinger komiteens flertall har rettet til departementet om å vurdere en rekke bestemte stillingers grads- og lønnsmessige plasering. Særlig synes jeg det er betenkelig som komiteens flertall har gjort det under Hærens Intendantur, hvor det nevner at det er ført opp en nestkommanderende, oberstløytnant i lønnsklasse 17, mens det i Hærens våpentekniske korps er ført opp en nestkommanderende, oberst i lønnsklasse 19, og så henstiller komiteens flertall til departementet

«å overveie om nestkommanderende i Hærens intendantur bør stå i samme stilling som nestkommanderende i Hærens våpentekniske korps.»

Etter at Stortinget har forkastet forslaget om å innføre brigadergraden, vil sjefen for Hærens Intendantur være oberst, riktignok i lønnsklasse 22, men at hans nestkommanderende også skal være oberst, selv om det blir i lønnsklasse 19, det er et forhold som jeg mener bør overveies meget nøye før man slår inn på det. Det vil eventuelt kunne føre til konsekvenser for nestkommanderende også ved andre avdelinger innen det militære.

Når det gjelder avdelingshåndverkere, er jeg personlig av den oppfatning at man vil være vel tjent med den ordning som departementet har foreslått, og jeg går ut fra at departementet meget nøye vil overveie saken før man eventuelt slår inn på den linje å la disse folk få status som teknisk befall.

Når det gjelder økingen av det faste personell i Forsvaret, regner en for Hærens personellorganisasjon med en øking på 3550 stillinger inntil 1. juli 1954. Herav er ca. 2000 stillinger ført opp i Hemmelig Hovedvedlegg for 1952-53, mens de resterende vel 1500 stillinger er ført opp i det hovedvedlegg som vi nå behandler. Det å øke Hærens personellorganisasjon med 3550 nye stillinger er ikke noe mål i og for seg. Det man har tatt sikte på, er at man innenfor den ramme skal kunne dekke visse behov for personell, og det behov man har for personell inntil 1. juli 1954, omfatter også det faste personell som skal være knyttet til de to stående brigader. Imidlertid er det helt klart at med den nåværende tjenestetid i Hæren på 12 måneder, vil en ikke kunne etablere mer enn én stående brigade. Imidlertid har man i Hemmelig Hovedvedlegg for 1953-54 også tatt med det personell som trenges til den andre stående brigaden. Det dreier seg om, så vidt jeg kan se av Hemmelig Hovedvedlegg,

mellom 250-300 befalingsmenn, og jeg mener at disse er det ikke nødvendig å tilsette i 1953-54, for det er ennå ikke avgjort om, eller i tilfelle når, Stortinget vil vedta 18 måneders førstegangstjeneste i Hæren, og således skaffe grunnlaget til veie for å kunne sette opp den andre stående brigaden.

Watnebryn: Det er riktig som hr. Christiansen sa, at det har vært kort tid til å behandle dette store dokument, og det er vel i grunnen det som er forklaringen på at det i det hele tatt foreligger en dissens her. Når det gjelder tilsettingen av det personell som trenges til den andre stående brigade, har jeg for min del - og det tror jeg gjelder også for de andre i komiteen - gått ut fra som en selvfølge at det ikke blir tilsatt fast personell til denne brigade. Det går jeg ut fra at forsvarsministeren vil kunne bekrefte. Den personellramme som programmet forutsetter, behøver man ikke være redd for at man i løpet av det tidsrom som vi her behandler, vil komme ut over.

Når det gjelder de nevnte henstillingene om overveielse, er de ikke fra min side, og heller ikke fra komiteen som sådan, noe uttrykk for at vi ønsker at disse stillinger skal oppnå den og den grad. Vi har bedt departementet om å overveie det, og i tilfelle må det da grunngi hvorfor det foreslår det. Vi står fullstendig fritt enhver av oss, så jeg kan ikke skjønne at det egentlig er noe grunnlag for noen stor debatt om dette spørsmål. Komiteen står fritt. Stortinget står fritt.

Presidenten: Presidenten har heller ikke funnet at det skulle være noe grunnlag for debatt om denne sak. Presidenten foreslår derfor at taletiden for dem som heretter tegner seg, settes til inntil 2 minutter, og anser det som bifalt.

Kjøs (komiteens formann og ordfører): Det hemmelige hovedvedlegg som inneholder personelloppsettingen i Forsvaret, følger vanligvis proposisjonen om det ordinære forsvarsbudsjett. I år har det ikke gjort det på grunn av de ekstraordinære arbeidsforhold og på grunn av de store forsvarsproposisjoner som er lagt fram. Derfor har komiteen måttet avgi en egen innstilling om det hemmelige hovedvedlegg denne gang, for at departementet skal få den nødvendige hjemmel for tilsetting av personell.

Komiteen har i sin innstilling generelt pekt på at Hovedvedlegg I må endres slik at det blir i samsvar med Stortingets vedtak om Forsvarets organisasjon. Hovedvedlegget er nemlig bygd på organisasjonsproposisjonen, som fikk visse endringer ved Stortingsbehandlingen. Likeså peker komiteen på at hovedvedlegget må revideres så det blir i samsvar med den befalsordning som er vedtatt av Stortinget, idet den ble noe annerledes enn foreslått i befalsproposisjonen. Videre er det pekt på en del spesielle ting under fellesinstitusjonene og

de enkelte forsvarsgrener. Om det viser jeg til proposisjonen.

Lønnsplasingen av nye stillinger i organisasjonen har av Forsvarsdepartementet vært forelagt Finansdepartementet, som ikke har hatt noe å bemerke til det forslag som er lagt fram. Militærkomiteen har forelagt spørsmålet for administrasjonskomiteen som heller ikke har hatt noe å bemerke til lønnsplasingen av de stillinger det gjelder. Jeg skal nevne dem her. Det er:

Stabsjef (seksjonssjef) i overkommandoene - lønnsklasse 22.

Oversersjant (ny grad) plasseres lønnsmessig som nåværende stabssersjant.

Teknisk oversersjant som nåværende teknisk stabssersjant.

Stabssersjant som nåværende teknisk stabssersjant.

Teknisk stabssersjant og flaggkvartermester som nåværende løytnant.

Verkstedsinspektør i Hæren - lønnsklasse 21.

Verkstedssjef i Marinen - lønnsklasse 21.

Innkjøpssjef i Hærens intendantur og innkjøpssjef i Hærens våpentekniske korps - lønnsklasse 19.

Sjef for Filmavdelingen (FUVK) major/orlogskaptein - lønnsklasse 17.

Dessuten har departementet i organisasjonsproposisjonen foreslått en verkstedsdirektør for Forsvaret knyttet til Forsvarsdepartementet. Departementet mener at avlønningen av verkstedsdirektøren bør avpasses etter kvalifikasjoner. Tilsetting bør skje for 3 år.

Til dette har, som jeg nevnte, hverken administrasjonskomiteen eller militærkomiteen noen bemerkning å gjøre.

Så var det et par ord om de to dissensene som forekommer i innstillingen. Først den som gjelder tilsetting av personell for oppsetting av stående brigade nr. 2.

Etter det som står i kommentaren til det hemmelige hovedvedlegg, er det ikke forutsetningen å tilsette dette personell ved brigaden, men det foreslås en ordning slik at det åpnes adgang til å ansette personell i organisasjonen med sikte på senere tilsetting ved brigaden. Dette personell kan da trekkes ut igjen om det blir bestemt av Stortinget at vi skal ha en tjenestetid på 18 måneder, og derved altså mulighet for å sette opp stående brigade nr. 2. Det er meget om å gjøre å kunne få tak i det personell som er skikket til tjeneste ved en stående brigade, og som ønsker tilsetting der. Det er ingen risiko ved å åpne adgangen til dette, fordi gjennomføringen av personellprogrammet pr. 1. juli 1954 på langt nær vil være nådd så langt at rammen er fylt. Det vil mangle ganske meget på det. Når man skal sette opp en stående brigade fra nytt av, kreves det ganske betydelig tid. Vi ser det nå, da brigade nr. 1 skal oppsettes pr. 1. september. Det befal som skal ordne og gjøre alt i stand på forhånd, skulle allerede nå ha vært tilsatt. Det er meget knapp tid på dette.

Derfor har man også nå måttet gjøre alt ting klart, slik at man faktisk sitter bare og venter på Stortingets beslutning for å kunne få dette personell på plass.

Det man ønsker å oppnå ved å ta med personellet for brigade nr. 2 i Hovedvedlegget for 1953/54, er å åpne adgangen til å kunne sikre seg dette personellet ansatt i organisasjonen, for å kunne trekke det ut i tilfelle brigaden skal oppsettes. Derved vil det oppstå vakanser i organisasjonen for øvrig, men det får man da klare så godt man kan, inntil man når lenger med gjennomføringen av personellprogrammet.

Det er selvsagt ikke komiteens mening at det skal tilsettes noe personell som man ikke har bruk for, og det er vel heller ingen som mistenker departementet for å ville gjøre det. Men man kan heller ikke stille seg slik, at om man skal sette opp brigaden, har man ikke de folk man skal bruke. Det er bare det man tar sikte på å kunne skaffe seg.

Så var det den siste dissensen om de henstillingene. Der vil jeg bare si at spørsmålet om grad og lønn for flere av de stillinger det gjelder, har vært behandlet i en rekke år og det har foreligget også for militærkomiteen. Dette er tilfellet for vollsmestrenes vedkommende og for de fastlønte militære håndverkere og hovedarsenalforvalteren i Marinen, og for komiteens flertall, d.v.s. de medlemmer i militærkomiteen som har sittet i militærkomiteen hele perioden, synes det nokså rimelig at disse spørsmål blir tatt opp, slik at man kan få en endelig avgjørelse av dem.

De andre stillinger som er nevnt av flertallet, er forvalteren ved Oslo Militære sykehus, nestkommanderende i Hærens Intendantur og festningskommandantene. Det er om disse å si at forvalteren ved Oslo Militære sykehus inntar en stilling omtrent som en økonomidirektør ved sivile sykehus, og da har komiteen ment at man burde overveie om han ikke burde avansere til kaptein i denne stillingen, slik at han kan bli der, istedenfor å måtte søke seg over i annen stilling for å kunne avansere. Når det gjelder nestkommanderende i Hærens Intendantur, har komiteen pekt på at det er naturlig å se den stillingen sammen med nestkommanderendestillingen i Hærens våpentekniske korps, og for festningskommandantenes vedkommende er det ganske klart at når man opphever den nåværende ordning med kystartilleribrigader, vil festningene og festningskommandantene komme i en ny stilling, slik at deres gradsplasering osv. må tas opp til vurdering. I komiteens henstilling ligger ikke annet enn at man ber departementet ta opp disse spørsmål til vurdering, og så står både komiteen og Stortinget fritt når resultatet av vurderingen foreligger.

Messel: Jeg har bare en ganske kort merknad. Den gjelder det som hr. Christiansen var inne på med hensyn til spørsmålet om å vurdere de forskjellige stillinger. Det er jo ingen utenom militærkomiteen som har sett disse hemmelige hovedvedleggene. Det er to stykker av dem med en masse tall

osv., og det er et helt studium å komme gjennom noe slikt. Men jeg vil gjerne gjøre oppmerksom på at brigadèrgraden, som det er operert med i det hemmelige hovedvedlegg, er bortfalt ved Stortingets beslutning, og da synes det iallfall for meg å være nokså rart f.eks., som nevnt av hr. Christiansen, at under Hærens våpentekniske korps er sjefen ført opp som brigader. Jeg går ut fra at han da beholder sin obersts grad. Hans nestkommanderende vil, etter flertallets mening, rykke opp som oberst. Det blir altså to oberster, en sjef og en nestkommanderende, og det vil etter mitt skjønn være helt uholdbart. Det er heller ikke slik ved noen av de andre avdelinger, så vidt jeg skjønner. Ved distriktskommandostabene er det en generalmajor som sjef, og det er en stabsjef som er oberstløytnant. Så er det ved Regimentene en oberst som er sjef og en oberstløytnant som nestkommanderende. Det er det vanlige. Det er mulig at komiteen har regnet som så, at kan vi bare få nestkommanderende opp som oberst, blir følgen derav at sjefen må rykke opp som generalmajor. Det er mulig at den vurdering er riktig, jeg skal ikke komme inn på det. Det er sikkert meget som taler for at både generalintendanten og generalfelttøymesteren har generalmajors grad. Men så lenge de ikke er det - de er satt opp som oberster (brigader) - så lenge de er oberster, er det i hvert fall rimelig, synes jeg, at deres nestkommanderende foreløpig står med oberstløytnants grad.

Jeg vil bare gjøre oppmerksom på dette, så der ikke er noen tvil om forholdet.

Sunde: Som det fremgår av innstillingen, er det en del K-befalstillinger som er rykket opp i høyere lønnsklasse enn graden tilsier. Vi har en del utenom dem, som komiteen har pekt på, av B-befal. Befalet i disse stillingene kan rykke opp, slik at sluttstillingen blir major. Det arbeidsområde som disse stillingene nå bekler, vokser etter hvert som materiellet blir mer og mer omfattende, og de får et større og større arbeidsfelt og ansvar. Det er da spørsmål om det ikke vil være rimelig for departementet å se på om innehaverne av de stillingene, B-befalstillingene, som i dag er major, fikk anledning til å rykke opp til oberstløytnant f.eks. som toppstilling. Man vil også der få en bedre avansementsmulighet for en del B-befal.

Presidenten: De etterfølgende talere har en taletid av inntil 2 minutter.

Fredriksfryd: Hr. Watnebryn uttalte at det i grunnen ikke var noe reelt i komiteens henstillinger til departementet, at det i grunnen ikke var uttrykk for noe ønske hos komiteen. Jeg vil gjerne for mitt vedkommende si at det er et uttrykk for et virkelig ønske at disse forandringer bør skje.

Når det gjelder hovedarsenalforvalteren ved Marinen, skal man være oppmerksom på at den stillingen har vært under vurdering helt siden 1947, og jeg tror ikke at dette bør gå lenger. Det bør bli en avgjørelse en gang i nærmeste fremtid. Denne stillingen har tidligere vært toppstilling for spesialoffiserene, og man har sett frem til den stillingen som en avansementsstilling. Jeg tror det vil bety nokså meget for hele denne gruppe av våre offiserer, at de nå kunne få dette som en virkelig toppstilling.

Ryen: Når komiteen har funnet å ville peke på disse to stillinger, nestkommanderende ved Hærens våpentekniske korps og ved Hærens intendantur, kommer det av at i hovedvedlegget er den ene oppført med obersts grad og den andre med oberstløytnants grad. Det er jo greit at disse ting må sees på, for det vil i hvert fall ikke være rimelig at de står i hver sin grad og lønnsklasse.

Når det gjelder det spørsmål som hr. Sunde nevnte, kan det godt tenkes at enkelte administrative stillinger, f.eks. hovedforvalterens, både er så ansvarsfulle og byrdefulle, sett i forhold til andre, at det kan være riktig å vurdere dem i forhold til andre stillinger med en høyere grad enn tilfellet er i dag.

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget godkjenner Hemmelig hovedvedlegg I for 1953/54 med de endringer og reservasjoner som følger av det som er sagt i denne innstilling.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Man er dermed ferdig med behandlingen av de på kartet oppførte saker.

Kommandørkaptein Meyers brosjyre om fiskerigrensespørsmål.

Statsminister Torp: Hr. Hambro stillet for et par dager siden et spørsmål i forbindelse med offentliggjørelsen av et lite skrift som var laget av kommandørkaptein Meyer. Han mente at det var nødvendig og riktig at dette skriftet nå ble offentliggjort. Han sa en del ting om departementets syn på disse saker. Jeg har i grunnen frydet meg over ordstillingen og -sammensetningen i det han sa, men jeg tror ikke at Utenriksdepartementets motiver er de som hr. Hambro anfører i sitt innlegg.

Motivene har vært to når man har hatt betenkeligheter ved offentliggjørelsen av denne brosjyre. Det ene var at brosjyren inneholder ting som er gitt som hemmelige dokumenter fra den engelske regjering - de er brukt i

prosessen i Haag - og departementet hadde da betenkeligheter ved å offentliggjøre dette uten at man hadde et forhåndstilsagn fra den britiske regjering. Det annet var at brosjyren dessuten inneholder utdrag av hemmelige stortingsdokumenter eller delvis hemmelige dokumenter. Stortinget fattet i februar 1950 en beslutning, som jeg skal få lov å referere, som gir en viss fullmakt for de norske advokater til å benytte disse dokumentene i prosessen i Haag. Stortingets beslutning lyder slik:

«Stortinget samtykker i at der under prosedyren i den internasjonale domstol i Haag etter konferanse med Utenriksdepartementet gis de norske advokater adgang til å nytte stortingsdokumenter og stortingsmeldinger som er holdt hemmelige eller delvis hemmelige.»

Det er denne fullmakten som vi mener ikke er vid nok. Den er gitt til de norske advokater til bruk under prosessen i Haag. Det er det som er det annet moment for at man ikke har gått til offentliggjørelse.

Departementet finner, dog under tvil, på det nåværende tidspunkt etter å ha gått sakens dokumenter igjennom, å kunne la sine betenkeligheter falle når det gjelder spørsmålet om offentliggjørelse, men mener at Stortinget i så fall må fatte et nytt vedtak som gir fullmakt til det, og jeg tilrår at det blir gjort.

Hambro: Jeg er den fungerende utenriksminister takknemlig for konklusjonen på hans bemerkninger. Jeg tror at det i virkeligheten ikke er strengt nødvendig at Stortinget fatter nogen slik beslutning, for under prosedyren - både den skriftlige og den muntlige - er jo disse ting allerede benyttet av våre advokater. I det siste møte i Fiskerigrensekomiteen ble det besluttet at restopplaget nu blir å offentliggjøre. Det har, som statsministeren vil vite, vært spørsmål om det fra mange kanter. Men hvis statsministeren finner at det er mest formelt riktig at Stortinget i dag fornyer den beslutning som var gitt, og utvider den, så er det naturligvis udmerket, selv om jeg tror at det er overflødig. Men da vil enhver tvil være bortryddet.

Presidenten: Presidenten vil for sin del anse det som den riktige framgangsmåte at Stortinget gir presidentskapet fullmakt til etter konferanse med Utenriksdepartementet eventuelt å offentliggjøre denne brosjyren.

Hambro: Det er jo ikke presidentskapet som offentliggjør brosjyren. Brosjyren offentliggjøres i forfatterens navn. Den er allerede av Utenriksdepartementet sendt til alle utenrikske stasjoner, og den ble sendt til alle medlemmer av Stortinget, så det trenges alene et samtykke til at det restopplag som er i Utenriksdepartementets varetekt, nu bli gjort tilgjengelig, i den forstand at de interesserte som henvender seg der, kan få det. Jeg tror derfor ikke man kan si at det er presidentskapet som offentliggjør det. Vi har jo

i fiskerigrænsekomiteen den gang lagt vekt på at det gikk i forfatterens navn - og ikke i departementets eller i Regjeringens navn, så jeg tror det er riktig, som statsministeren nevnte, at Stortinget bare samtykker i at den fullmakt som ble gitt, blir utvidet til å gjelde også offentliggjørelsen av det skrift som Fiskerigrænsekomiteen ga sin fullmakt til å offentliggjøre.

Presidenten: Presidenten kan være enig i den formelle endring at det sies: «Stortinget gir sitt samtykke til», men realiteten er etter presidentens mening at Stortinget godkjenner at der i denne brosjyre blir offentliggjort visse ting som tidligere ikke er tillatt offentliggjort.

Ingen innvending er kommet mot det forslag, og det ansees godkjent av Stortinget.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 11.25.